

Lahti 13.12.2021

VALTUUSTOALOITE / Lahden kaupunginvaltuusto

ALOITTEEN SISÄLTÖ

Esitämme, että

Lahden kaupunki selvittää yhteistyössä neuvotellen PHHyky:n (myöhemmin toimijana uusi hyvinvointialue) ja/tai muiden mahdollisten asiaan osallisten toimijoiden kanssa, tulisiko Lahden päihdepalvelut tai ainakin osa niistä sijoittaa kauemmaksi Lahden ydinkeskustasta niin kutsutun yhden luukun toimintaperiaatteen mukaisesti ja/tai tulisiko Lahden alueelle perustaa moniammatillinen huumetyöryhmä selvittämään ja kontrolloidusti toteuttamaan sekä seuraamaan toteutuneiden toimenpiteiden vaikutuksia (tässä aloitteessa päihteistä puhuttaessa niillä tarkoitetaan lähinnä huumausaineita ja/tai niiden korvaushoidossa käytettäviä ja luokiteltavia lääkkeitä).

.....

VALTUUSTOALOITTEEN LAATIJAT

Kaupunginvaltuutettu Tuija Saloranta (PS), varatuomari

Kaupunginvaltuutettu Jari Pykäläinen (Pro Lahti), vanhempi konstaapeli

Kaupunginvaltuutettu Pasi Tuomaila (Pro Lahti), päihdetyöntekijä, vastaava ohjaaja

Kaupunginvaravaltuutettu Mika Erka (Kokoomus), vanhempi konstaapeli

Osa seuraavan perusteluosan alaviitteissä olevista lähteistä on haettu uef.primo:n kautta (Itä-Suomen Yliopiston käyttämä kirjasto, joka vaatii kirjautumisen ja oikeudet kirjautumiseen. Lähteet saatavissa myös muissa digipalveluissa).

PERUSTELUT

1. Taustaa

Jätevesistä tehtyjen analyysien perusteella huumeiden käyttömäärät Lahdessa ovat noin kaksinkertaistuneet kahdeksassa vuodessa. Eniten löytyy jälkiä amfetamiinin käyttämisestä (11/2020).¹ MDMA:n eli ekstaasin käyttö on Lahdessa lisääntynyt.²

Terveiden ja hyvinvoinnin (THL) jätevesitutkimuksen mukaan Lahdessa käytettiin vuoden 2020 marraskuussa enemmän amfetamiinia kuin koskaan aiemmin vuodesta 2012 alkaneen mittaushistorian aikana. Suomen kaupungeista Lahdessa käytettiin vuoden 2020 tutkimuksen mukaan toiseksi eniten amfetamiinia kaupunkien asukasluukuun suhteutettuna.³ Lahti oli toisena amfetamiinin, metamfetamiinin ja ekstaasin käytössä, ja kokaiinin käytössä kolmantena väkilukuun suhteutettuna. (THL 2020a.)⁴

Lahdessa poliisin tietoon tulleiden huumausainerikosten määrä on lisääntynyt vuosina 2010–2017 yli 70 prosenttia, kun koko maassa kasvua oli vastaavana aikana 28 prosenttia.⁵ Huumausainerikosten määrä kasvaa koko ajan.

Yle pyysi tänä vuonna toteutetussa kyselyssä kaikkia Suomen poliisipäälliköitä kertomaan, mitä he pitävät kolmena merkittävämpänä turvallisuushkana alueellaan. Jokainen vastaajista nosti esille huumausainerikollisuuden tai sen lieveilmiöt. Poliisipäälliköt pitävät huumeisiin liittyvää rikollisuutta suurimpana uhkana ihmisten turvallisuudelle, selviää Ylen kyselystä. Hämeen poliisilaitokselta Lahdesta, OTT Marko Viitanen, totesi suurimpien turvallisuushkien olevan syrjäytyminen ja ihmisten moniongelmaisuus, huumausaineet ja niihin liittyvä oheisrikollisuus ja tietoverkkorikokset.⁶

¹ <https://www.ess.fi/paikalliset/4149648>

² Laaja_hyvinvointikertomus_2017-2020_KV_8.3.2021[1].pdf

³ <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008025974.html>

⁴ <https://blogit.lab.fi/labfocus/huumetyon-toimijat-ja-vertaiskokemukset-koottiin-oppaaksi/>

⁵ <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005671193.html>

⁶ <https://yle.fi/uutiset/3-11831575>

Päihteidenkäyttöön ja eritoten huumausainevalmisteiden käyttöön liittyy paljon myös muita lieveilmiöitä. Lieveilmiöt ja niihin liittyvät ongelmat keskittyvät usein alueilla, joissa huumausaineisiin liittyvät palvelut sijaitsevat. Lahdessa palvelut on sijoitettu pääasiassa Lahden keskustaan.

2. Päihde- ja eritoten huumausaineisiin liittyvät lieveilmiöt, haasteet ja ongelmat

2.1 Huumausaineisiin liittyvät rikokset

Huumeisiin liittyvä rikollisuus voidaan jakaa neljään pääryhmään: 1) psykofarmakologiset rikokset eli kertaluonteisesti tai kroonisesti käytettävien psykoaktiivisten aineiden vaikutuksen alaisena tehdyt rikokset. 2) taloudellisista syistä tehdyt rikokset eli huumeidenkäytön rahoittamiseksi (tai huumeiden hankkimiseksi) tehdyt rikokset 3) järjestelmällisesti toteutetut rikokset eli rikokset, joita tehdään laittomien huumemarkkinoiden toiminnan yhteydessä osana huumausaineiden toimitusta, levitystä ja käyttöä koskevat rikokset. 4) huumerikokset: huumelainsäädännön (ja muun siihen liittyvän lainsäädännön) vastaiset rikokset.⁷

2.2 Väkivaltainen käyttäytyminen ja rattijuopumukset

Alkoholin ohella amfetamiinin käyttö liittyy vahvasti rattijuoppouteen ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen.⁸

Alkoholi ja amfetamiini ovat Suomessa tavallisimmat muita vaarantaviin tekoihin altistavat päihteet, ja noin 80 % henkirikoksista tapahtuu niiden vaikutuksenalaisena. Huumeet ja PKV-lääkkeet ovat tulleet yhä tärkeämmiksi liikenneturvallisuuden riskitekijöiksi.⁹

⁷ https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/470/Dif16FI_84999.pdf

⁸ <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2021/22/duo16538?keyword=huumeet>

⁹ <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2021/22/duo16538?keyword=huumeet>

Tiihonen, Ojansuu ja Lehti ovat tänä vuonna (2021) julkaistussa uudessa tutkimusartikkelissaan ”Päihdekäyttö ja riski syyllistyä muita vaarantaviin rikoksiin” todenneet, että: ”Suomalaisista vangeista noin 80 %:lla on päihderiippuvuus, ja päihteiden käyttö on merkittävä suomalaisten terveyttä ja turvallisuutta uhkaava tekijä liittyen erityisesti väkivalta- ja liikenne rikoksiin. Alkoholi, amfetamiini ja bentsodiatsepiinit altistavat väkivaltaiselle ja impulsiiviselle käyttäytymiselle, ja noin 80 % Suomen henkirikoksista tehdään päihteiden vaikutuksen alaisena. Rattijuopumuksissa huumeet ja pääasiassa keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet (PKV-lääkkeet) ovat nousseet yhä merkittävimmiksi, ja rattijuoppojen aiheuttamissa onnettomuuksissa kuolleista noin joka kuudes on rattijuopon kyydissä ollut ja joka kymmenes täysin sivullinen.”¹⁰

Vuonna 2020 poliisi totesi Suomessa yli 20 000 rattijuopumusta, ja huumerattijuopumusten osuus rattijuopumuksista on lisääntynyt 2010-luvulla siten, että vuonna 2020 alkoholi- ja huumerattijuopumuksia todettiin ensimmäistä kertaa yhtä paljon.¹¹ Etelä-Suomen Sanomat uutisoi 8.12.2021 poliisin ottaneen Lahdessa kaksi rattijuoppoa kiinni (huumeperusteisia). Sama media uutisoi neljä päivää myöhemmin poliisin ottaneen kolme rattijuoppoa kiinni (kaikki huumeperusteisia)¹². Kaikkien epäillään siis ajaneen autoa huumausaineiden vaikutuksenalaisina.¹³ Huumausaineiden alaisena ajaminen moottorikäyttöisellä kulkuneuvolla on lisääntynyt.¹⁴

2.3 Muista rikoksista ja lieveilmiöistä

Kuten kohdassa 2.1 on todettu, liittyy huumausaineiden käyttöön moninainen lieveilmiö- ja rikollisuuskenttä. Yksityiskohtaisesti emme käy tässä aloitteessa kaikkea rikollisuutta läpi.

KAIKKIEN KAUPUNKI -kampanja on kiertänyt myös Triossa, ja kampanjan videoilla opastetaan kouluikäisiä kohtaamaan häiriköiviä aikuisia. Ohjeena on valita turvallinen

¹⁰ <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2021/22/duo16538?keyword=huumeet>

¹¹ <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2021/22/duo16538?keyword=huumeet>

¹² <https://www.ess.fi/paikalliset/4402826>

¹³ <https://www.ess.fi/paikalliset/4395689>

¹⁴ <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>

kulkureitti ja väistää pelottavia henkilöitä.¹⁵ Käytännössä kampanja opettaa välttelykäyttäytymistä, joka tarkoittaa sitä, että henkilön tulee välttää tiettyjä paikkoja, reittejä tai ihmisiä tai tiettyjä ajankohtia. Psykologisesti välttelykäyttäytymistä voi esiintyä esimerkiksi masentuneella henkilöllä tai tietyistä fobioista kärsivillä.

2.3.1 Kaupunkiturvallisuus ja -viihtyvyyys

Melko tai hyvin suureksi ongelmaksi rikokset ja/tai järjestyshäiriöt Lahdessa kokevia oli 30 % vastaajista käy ilmi Lahdessa tehdyssä kyselyssä. Ongelmat painottuivat erityisesti keskustan postinumeroalueille ja jonkin verran lähiöihin.¹⁶ Lahdessa toteutettiin hyvinvointi- ja turvallisuuskysely syksyllä 2020.¹⁷ Julkisella paikalla räyhääviä tai juopuneita henkilöitä piti suurena tai melko suurena ongelmana 34 % (318 henkilöä) sekä huumeidenkäyttäjii ja myyjiä 41 % (384 henkilöä).¹⁸

Osa keskusta-alueen yrittäjistä on kokenut päihde- ja huumeaineidenkäyttäjien palveluiden sijoittumisen Lahden keskustaan haasteelliseksi. Muun muassa osa kivijalkaliikkeistä ei pidä päivisinäkään oviaan auki (ovi lukossa ja ovi avataan asiakkaille) päihdeongelmaisten aiheuttaman häiriökäyttäytymisen vuoksi. Osa yrittäjistä kokee puolestaan kiusallisiksi tilanteet, joissa heidän asiakkaansa joutuvat asioidessaan, kahvilla ollessaan, lounastaessaan tai ollessaan illallisella, katselemaan samalla huumeiden käyttöä ja/tai -kauppaa. Kysymyksenä voi esittää, kannattaako liiketilan ikkunoista maksaa, jos liiketila olisi miellyttävämpi ikkunat peitettyinä?

Ongelmia on myös esiintynyt Lahden keskusta-alueella asumisen yhteydessä olevien säilytystilojen turvallisuuteen liittyen. Häkkivarastoista anastetaan kaikki myytäväksi kelpaava, joten niissä ei pidetä enää mitään arvokkaampaa irtainta tavaraa.

¹⁵ <https://www.ess.fi/paikalliset/4305215>

¹⁶ Laaja_hyvinvointikertomus_2017-2020_KV_8.3.2021[1].pdf

¹⁶ <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008025974.html>

¹⁷ EHKAISEVAN_PAIHDE-_JA_MIELENTERVEYSTYON_TOIMINTAOHJELMA_2021-2025.pdf

¹⁸ EHKAISEVAN_PAIHDE-_JA_MIELENTERVEYSTYON_TOIMINTAOHJELMA_2021-2025.pdf

2.3.2 Lahti City:n turvallisuusaamukoosteet

Lahti City ry on ”keskustan kehittämissyhdistys, jonka tavoitteena on vahvistaa keskustan positiivista imagoa elinvoimaisena ja vetovoimaisena paikkana. Yhdessä verkostonsa kanssa Lahti City rakentaa kestäväää, viihtyisää ja sykkivää keskustaa.”¹⁹ Pipsa Wirtanen toimii yhdistyksen toiminnanjohtajana.

Lahti City on kolmena peräkkäisenä vuonna (2019, 2020 ja 2021) isännöinyt ja pitänyt ”Turvallisuusaamuja”, joissa keskustellaan keskustan turvallisuuteen liittyvistä asioista. Turvallisuusaamuista ovat DooRoomin opiskelijaharjoittelijat laatineet koosteet.

Koosteista käy ilmi, että vuosina 2020 ja 2021 turvallisuusaamujen suurin huoli ja puheenaihe on ollut huumeet ja huumeiden käyttöön liittyvät lieveilmiöt.

Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori Marja Mikola on kertonut tilaisuudessa lokakuussa 2021 Lahdessa tehdystä hyvinvointi- ja turvallisuuskyselystä. ”Vastaukset tukivat muista kyselyistä ja mittareista saatuja tuloksia. Esille nousivat erityisesti julkisilla paikoilla huumeiden käyttäjien ja -myyjien, sekä räyhäävien ja juopuneiden henkilöiden pitäminen uhkana. Myös moni piti uhkana sitä, että itselle tullaan kaupittelemaan huumeita. Kyselyn vastauksissa nousivat lisäksi esille perhe- ja seksuaaliväkivallan kokeminen. Avoimissa vastauksissa kirjoitettiin eniten katukuvassa näkyvistä huumeiden käyttäjistä ja päihtyneistä. Toivottiin, että näitä henkilöitä saataisiin pois, jotta turvallisuus lisääntyisi”, todetaan muistiossa.

Tilaisuudessa paikalla ollut apulaispoliisipäällikkö Tero Seppänen on kertonut turvallisuusaamussa 2021 seuraavasti: ”...henkirikokset ovat lisääntyneet,... ja kadulla näkyvät huumausainerikokset ovat kasvaneet 4 % ” Muistiosta käy ilmi, että tilaisuudessa on todettu Lahden huumeongelman olevan edelleen suuri muihin kaupungeihin verrattuna ja että ”..tänne tulee huumekaupoille ihmisiä muistakin kaupungeista.”

Tilaisuudessa Osuuskauppa Hämeenmaan Saija Vuorinen on kertonut, ”...miten häiriökäyttäytyminen näkyy Lahden Sokoksen myymälässä ja sen läheisyydessä. Jonkin

¹⁹ <https://www.lahticity.fi>

verran tapahtuu näpistelyä kaikilla osastoilla (erityisesti myynnissä olevat hinnakkaat tuoksut houkuttelevat), ja päihdeongelmaisia hengailee sisätiloissa. Näitä henkilöitä joudutaan ajoittain poistamaan, mikä näyttäytyy aina melko negatiivisena tilanteena asiakkaan kokemusta ja turvallisuutta ajatellen. Sokoksen alakerrassa sijaitseva Alko vaikuttaa myös jonkin verran päihtyneen porukan kasaantumiseen lähettyville...”

Keskustelussa on tuotu myös ilmi, että ”...monet keskustan alueen yrittäjät kokevat usein jonkinlaista turvattomuutta. Joudutaan esimerkiksi vahtimaan liiketilan edustaa ja kannetaan huolta, uskaltavatko asiakkaat asioida liikkeessä.”

Turvallisuusaamussa vuonna 2021 on käyty läpi ”Lahden keskustan alueella asuvien kokemuksista. Varkauksia, sotkemista, päihteiden käyttöä ynnä muuta tapahtuu keskustassa, ja niitä joutuu alueella asuva näkemään melko usein.”

Muistiossa vuodelta 2021 todetaan, että ”...nostetaan se, kuinka monet kokevat huumeidenkäyttäjien olevan uhkaavampia ja aiheuttavan enemmän turvattomuuden tunteita ulkona liikkeessä, kuin pelkästään alkoholista päihtyneet henkilöt. Huumeidenkäyttäjää pidetään arvaamattomina. Poliisi nostaa tässä välissä esille sen, että huumeikäissään ajaminen on yleistynyt. Rattijuoppojen määrä kasvoi 10 % viime vuonna, ja niistä noin puolet olivat huumausaineiden vaikutuksen alaisena.”

Lopuksi Lahti Cityn vuoden 2021 tilaisuudessa on kirjattu: ”Lahden keskustan alueen levottomimpia paikkoja, joita ovat edelleen esimerkiksi kirkkopuisto ja kirkon parkkihalli, jossa käydään paljon huumekauppaa. Edellisessä turvallisuusaamussa tuotiin esille, että näitä paikkoja voisi esimerkiksi valaista lisää turvallisuuden lisäämiseksi. Keskustellaan siitä, pitäisikö tällaisia tiloja ottaa enemmän käyttöön esimerkiksi erilaisten tapahtumien muodossa, josta esimerkkinä hiljattaiset valonäytökset eri puolilla Lahden keskustaa. Toisaalta seurauksena turvattomuutta aiheuttava toiminta saattaisi vain siirtyä muille paikoille, eikä ongelma poistuisi. Esiin nostetaan myös ajatus oman tilan / alueen antamisesta näille ”epämääräisille kulkijoille”, jolloin heidän häiriökäyttäytymisensä saattaisi vähentyä, ja he ehkä liikkuisivat vähemmän alueilla, joissa herättävät turvattomuutta muissa ihmisissä.”

3. Huumeongelma aloitteiden takana olevien poliisien silmin

3.1 Yleistä huumeongelmasta

Pykäläinen ja Erka katsovat, että poliisilla ei käytännössä ole keinoja puuttua henkilön aktiiviseen huumeidenkäyttöön. Huumeidenkäyttörikoksesta kiinni jäävälle henkilölle poliisin tarjoama hoitoonohjaus on tehotonta. Huumeidenkäyttörikokset tulevat pääasiassa ilmi tehtävien yhteydessä, kun käyttäjä jää kiinni muusta rikoksesta tai aiheuttaa käytöksellään häiriötä.

Järjestyslaki²⁰ ja poliisilaki²¹ ovat keskeisimpiä lakeja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yleisellä paikalla. Lainsäädännön lisäksi poliisin toimintaa ohjaa mm. kansalaisten odotukset. Pykäläinen ja Erka toteavat, että tällä hetkellä poliisin resurssit eivät mahdollista riittävää oma-aloitteista valvontaa kaupunkikeskuksissa eikä poliisilla ole mahdollisuutta reagoida läheskään kaikkiin häiriöilmoituksiin. Tämä ikävä kyllä vaikuttaa jo merkittävästi poliisin näkyvyyden puutteeseen myös Lahden katukuvassa – sen lisäksi, että poliisilaitos on siirretty pois Lahden keskustasta, joka omalta osaltaan on vähentänyt poliisin näkyvyyttä Lahden keskusta-alueella. Valtakunnallisesti poliisilta jää vuodessa n. 100 000 hälytystehtävää kokonaan ajamatta resurssipuutteen eli puuttuvien poliisien takia. Poliisia ei saa enää paikalle yhtä helposti kuin aiemmin, joka omalta osaltaan myös nostaa monen kansalaisen kynnystä soittaa hätäkeskukseen. Tämä voi vääristää samalla joitain poliisin tilastoja positiivisempaan suuntaan kuin todellisuus on.

Lahden kaupungin, jo aiemmin viitatussa, laajasta hyvinvointikertomuksesta vuosilta 2017-2020 nouseva asia on hyvinvointi- ja turvallisuuskyselyn tulos. ”Lahden kaupunki keräsi lokakuussa 2020 hyvinvointi- ja turvallisuustyönsä tueksi tietoa kaikille avoimella verkkokyselyllä asukkaidensa hyvinvoinnista ja koetusta turvallisuudentunteesta. Kyselyyn vastasi 940 henkilöä.

²⁰ <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030612>

²¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872>

Kysymykseen, mitä asioita tulisi kehittää, jotta kokisit hyvinvointisi paremmaksi? vastauksista koottiin viisi tärkeimmäksi koettua kehittämiskohdetta:

- 1) Terveyspalveluiden laatu ja saatavuus
- 2) Keskusta-alueen turvallisuus. Erityisesti näkyvä päihteiden käyttö koettiin turvattomuutta aiheuttavana tekijänä.

Avoimissa vastauksissa sekä oman hyvinvoinnin parantamiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi, toivottiin, että huumeidenkäyttäjii ja päihtyneitä henkilöitä ei näkyisi katukuvassa. Heidät koettiin turvattomuutta lisääväksi tekijäksi monella alueella Lahdessa”.

Alueellinen turvallisuusongelma voidaan määritellä seuraavasti:

- 1) Ongelma on yksilön tai ihmisjoukon aiheuttama, 2) ongelma ei ole vähäinen eikä ohimenevä, 3) ongelma vaikuttaa useaan henkilöön, 4) ongelman hoitamisesta vastuu kuuluu useammalle taholle, 5) ongelma aiheuttaa rikoksia, häiriöitä tai turvattomuuden tunnetta.

Alla on esimerkkejä alueellisista turvallisuusongelmista ja miten ne näyttäytyvät poliisien, Pykäläisen ja Erkan näkökulmasta:

Poliisille alkaa tulla runsaasti palautetta tietyltä alueelta. Alueella on alkanut näkyvä ja aiempaa runsaslukuisempi joukko päihdeongelmaisia, joiden joukossa avoimesti itseään piikittäviä narkomaaneja. Puistoissa oleskelee häiritsevässä määrin narkomaaneja ja pusikoista löytyy toistuvasti ja entistä enemmän huumausaineiden käyttövälineitä, ruiskuja, neuloja, klippikuppeja ym.

3.2 Lahden keskustan alueen huumeongelmat

Huumeidenkäyttäjien palvelut sijaitsevat kaikki maksimissaan kahden kilometrin säteellä Lahden torilta. Etenkin neulanvaihtopiste ja korvaushoito kokoaa yhteen käyttäjiä, jotka jäävät yhdessä viettämään aikaa kaupungin keskusta-alueelle. Rärkeimmin ongelmat näkyvät keskustan kauppakeskuksissa (Trio, Sokos) ja lähiympäristössä mm. Lidlin kulma. Olosuhteet huumausaineiden osto- ja myyntitapahtumille ovat optimaaliset, kun ottaa huomioon keskusta-alueen vetovoiman kaikenlaiseen oleskeluun. Huumeakauppaa tapahtuu näkyvästi lahtelaisten mukaan ainakin Kirkkopuistossa, Trion kulmalla, Sokoksen edessä ja satamassa.

Lahden keskustan huumeongelma on näkyvästi lisääntynyt sen jälkeen, kun huumeaineiden opioidikorvaushoito keskitettiin terveysasemilta osoitteeseen Vesijärvenkatu 11, Lahti. Huumeidenkäyttäjät ovat kertoneet oleskelevansa jo yllä mainituilla alueilla koska korvaushoitoklinikka on keskustassa.

Kyseinen korvaushoitoklinikka on Päijät-Hämeen ainoa paikka, mistä kyseisiä opioidikorvaushoito lääkkeitä jaetaan ja se kerää päihderiippuvaisia koko Päijät-Hämeen alueelta Lahden keskustaan. Ympäristö luo myös hyvän alustan kotiin jaettavien lääkkeiden eteenpäin myynnille keskusta-alueen vilkkauten vuoksi. Lisäksi muun muassa omaisuusrikokset on helpompi toteuttaa keskustassa itse tilaisuuksien tai tilanteiden ollessa huomattavasti tiheimmät ja monilukuisemmat kuin keskusta alueen ulkopuolella.

Nuoret ovat alttiimpia erilaisille päihdekokeiluille, ja keskusta-alueella liikkuu koulujen keskittämisen vuoksi paljon koululaisia ja nuoria.

Korvauslääkkeiden noutamatkalla päihderiippuvaisten tärkein motiivi on usein lääkkeiden haku, jolloin muut asiat jäävät päihderiippuvaisella helposti toteuttamatta.

Kerrostalojen kivijalassa sijaitsevilla (Jelpin ympäristö) liiketiloissa ilmenee jatkuvasti häiriöitä sekä uhkaavia tilanteita aiheuttaen sen, että henkilökunta kokee turvattomuutta.

Alueen Facebook -sivuilla (Lahti ryhmä) käydään kiivasta keskustelua päihderiippuvaisten aiheuttamista häiriöistä. Aasukkaat tuntevat turvattomuutta, eivätkä tunne oloaan turvalliseksi liikkua alueella, jossa tavataan runsaasti päihdeongelmaisia. Aukkaiden tietokyvystä riippuen (ilmoituskyky) häiriöt joko näkyvät poliisin tilastoissa kohonneina lukuina tai sitten eivät.

Poliisin tekemillä yksittäisillä valvontaiskuilla ja näkyvän valvonnan lisäämisellä lyhyeksi ajaksi ei saavuteta ongelman korjaamista pysyvästi, vaikka häiriöihin ja rikoksiin puututtaisiin matalalla kynnyksellä. Tulokset ovat hyviä vain, jos valvontaa kyetään tekemään säännöllisesti.

Häiriöiden määrä yleisillä paikoilla vähenee talven myötä, mutta kevään tullessa jälleen lisääntyy. Kaupungin organisaatiossa on aloitettava neuvottelut päihdeongelmaisten palveluiden siirtämiseksi kauemmaksi keskustasta.

4. Huumausaineidenkäyttäjien terveys ja palveluiden sijoittuminen sekä kokoonpano

4.1 Lyhyesti huumausaineiden vaikutuksista

Huumeet aiheuttavat riippuvuuden lisäksi käyttäjälleen elimellisiä terveyshaittoja (mm. infektio- ja myrkytyskomplikaatioita)²².

Huumausaineidenkäyttö ja huumausaineista johtuvat terveyden- ja sairaanhoidon hoitajaksot kasvavat tasaisesti joka vuosi.²³ Huumekuolemat ovat olleet lievässä kasvussa vuodesta 2018 ja huumeet/myrkytykset ovat olleet vuonna 2018 40-vuotiaiden miesten toiseksi yleisin kuolinsyy.²⁴

Terveydenhuoltojärjestelmä ei pysty ratkaisemaan huumeongelmia yksin. Tämän vuoksi huumeongelman hoitoon perehtyneiden lääkäreiden lisäksi tarvitaan usean muun ammattikunnan edustajia.²⁵

Moniammatillisen työryhmän tulisi toteuttaa suuri osa huumeriippuvuuden hoidosta. Toteutuakseen tämä edellyttää riittävän kokoisia hoitoyksiköitä.²⁶

²² <https://www.oppiportti.fi/op/hlr00072/do>

²³ https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142647/URN_ISBN_978-952-343-618-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

²⁴ <https://irtihuumeista.fi/huumeista/tilastot/>

²⁵ <https://www.oppiportti.fi/op/hlr00289/do>

²⁶ <https://www.oppiportti.fi/op/hlr00075/do>

4.2 Päihdepalveluiden kehittämisestä Lahdessa

Päihdepalvelujen kehittäminen on tällä hetkellä ajankohtainen asia Lahdessa ongelman lieveilmiöineen koko ajan kasvaessa, kuten tässä aloitteessa on tuotu esiin. Päihdepalveluja käytetään myös koko ajan enemmän lisääntyvän päihteidenkäytön seurauksena ja sen vuoksi palvelut on saatava vastaamaan tämän päivän tarpeita.

Tällä hetkellä päihdepalvelut sijaitsevat ympäri kaupunkia, mikä tuottaa sekä palveluidenkäyttäjien että heidän läheistensä mukaan vaikeuksia hakeutua sekä pysyä palvelujen parissa. Palveluilta toivottaisiin helppoutta, joka ei tällä hetkellä palveluiden sijaintipaikkojen ja lyhyiden aukioloaikojen vuoksi toteudu.

Pääsääntöisesti palvelut huumeidenkäyttäjille ovat seuraavat:

Päihdepäivystys sijaitsee kaupunginsairaalan tiloissa osoitteessa Harjukatu 48 ja palvelu on auki ma-pe klo 8.15- klo 11 (päivystysaika). Päihdepäivystyksessä on päihdesairaanhoidajan vastaanotto – päivystyksessä ei ole omaa lääkäriä. Päivystyksessä on mahdollisuus tukikeskusteluihin ja hoidon tarpeen arviointiin sekä arvioidun jatkohoidon toteutukseen.

Terveysneuvontapiste Jelppi sijaitsee Karjalankatu 20 ja on avoinna ma, ke ja to 12-16, ti 14-18, muina päivinä kiinni). Terveysneuvontapisteessä on huumeiden käyttäjien käyttövälineiden vaihtopiste ja tartuntatautien ennaltaehkäisyä sekä terveysneuvontaa.

Korvaushoitoklinikka sijaitsee osoitteessa Vesijärvenkatu 11, Lahti. Klinikalla toteutetaan opioidiriippuvaisten lääkkeellinen hoito ja psykososiaalinen kuntoutus. Klinikalla on tarjolla myös lääkäripalvelut.

Sosiaalipäivystys Polku ja Kelan palvelupiste sijaitsevat Kauppakeskus Trion 3. kerroksessa. Täällä päihderiippuvaisella on hoitoon hakeutuessaan mahdollisuus saada ”oma” sosiaalityöntekijä. Kelan kautta haetaan muun muassa toimeentulotukea ja asumistukea. Päihderiippuvaisilla on harvoin kuvallisia henkilöllisyystodistuksia tai verkkopankkitunnuksia, joten asioinnin on tapahduttava palvelupisteissä paikan päällä.

4.3.1 Jelpin tilastoja käynneistä ja huumausaineneuloista

Jelpin tilastot 2019

Kirjattuja käyntejä: 6382 asiakaskäyntiä

Palautettuja neuloja: 227 521 kpl

Annettuja neuloja: 272 679 kpl

Palauttamattomia neuloja: 45 158 kpl

Jelpin tilastot 2020

Kirjattuja käyntejä: 6154 asiakaskäyntiä

Palautettuja neuloja: 275 651 kpl

Annettuja neuloja: 360 897 kpl

Palauttamattomia neuloja: 85 246 kpl

Vuonna 2020 puhtaita neuloja annettiin asiakkaille 88 218 kpl:ta enemmän kuin vuonna 2019.

Vuonna 2020 neuloja jäi kateisiin 40 088 kpl:ta enemmän kuin vuonna 2019.

Terveysneuvontapisteessä asioi vuonna 2020 kaikkiaan 626 eri asiakasta ja uusia asiakkaita tuli palveluiden piiriin 203. Käyntikertoja kirjattiin yhteensä 6154. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yhdellä käyntikerralla asiakkaan matkaan annettiin keskimäärin n. 58 neulaa.

Koska Jelpin toiminta on anonyymiä (asiakkaat asioivat nimimerkillä, ilmoittamallaan syntymävuodella ja kotikunnalla), ei syntymäaikoja tai henkilöllisyyttä voida varmentaa. Asiakasmäärät kuitenkin kasvavat.

Tilastoista käy kuitenkin ilmi se, että likaisia huumausaineruiskuja ei palauteta ja ruiskuja jaetaan huomattavasti enemmän per käyntikerta kuin esimerkiksi Helsingissä tai Tampereella. Esimerkiksi Tampereella päivystyspakkauksessa puhtaita käyttövälineitä jaetaan 10

kappaleen pakkauksissa ja puhtaita käyttövälineitä annetaan asiakkaille samassa suhteessa kuin mitä asiakas on palauttanut.

4.3.2 Ratkaisumalli

Itse huumeongelmasta kärsivälle niin kutsuttu yhden luukun malli (jossa palvelut toimisivat fyysisesti lähekkäin ja/tai samoissa tiloissa/rakennuksissa/alueella). olisi motivoivampi ja turvallisempi vaihtoehto kuin nykyisin käytössä oleva hajautettu malli. Keskittämällä lisätään tehokkuutta ja huumeongelman sitoutuvuutta palveluun.

Eri toimijoiden yhteistyön näkökulmasta yhden luukun malli helpottaa ja nopeuttaa asiantuntija-avun saamista sekä tehostaa toimijoiden yhteistyötä. Palveluiden tuottaminen keskitetyksi toisi palveluille synergiaa. Mallissa päihdepalveluissa työskentelisi päihdetyöntekijöitä, sosiaalityöntekijöitä, sairaanhoitajia, lääkäreitä, vapaaehtoistyöntekijöitä ja muita toimijoita. Keskuksen aukioloajat olisivat virka-aikaa laajemmat huomioiden päihderiippuvaisen erilainen elämänrytmi.

Yhden luukun mallin mukaisen palvelurakenteen sijoittuminen kauemmaksi Lahden keskustasta vähentäisi automaattisesti keskustassa ilmenevän häiriökäyttäytymisen tasoa ja määrää lieveilmiöineen ja rikoksineen.

Aiemmin korvaushoitopalvelut olivat Lahdessa mm. Pitkämäen vieroituslaitoksissa. Pitkämälle on matkaa Lahden torilta noin 4,5 kilometriä. Olemassaolevalla linja-autoyhteydellä yhden luukun palvelurakenteen mukaisen mallin sijoittuminen kauemmas palvelisi sekä lahtelaisia että palveluiden käyttäjiä.

Palveluiden tuottajien piirissä toimivasta työntekijän näkökulmasta katsottuna malli mahdollistaisi työnkierron eli työtehtävien vaihtelevuuden ja monipuolisuuden sekä asiantuntija-avun käytettävyyden. Tämä palvelisi koko työntekijäorganisaatiota työn kehittämisen kautta. Edellä mainittu malli on käytössä Tampereella.

5. Yhteenveto

Lahten kaupunki selvittää yhteistyössä jo yllä mainittujen toimijoiden kanssa tulisiko Lahteen perustaa moniammatillinen työryhmä (huumetyöryhmä), jonka tehtävänä on luoda paikallinen ongelmanratkaisumalli Lahdessa tunnistettuun vakavaan huumeongelmaan. Työryhmä kerää kaiken tarvittavan tiedon Lahden huumeongelmasta ja siihen vaikuttavista syistä seurauksineen mahdollisimman laajasti (tilastot, yritykset, sidosryhmät, lausunnot jne). Tämän jälkeen tieto analysoidaan ja ryhmän tehtävä on pohtia toimenpiteitä selvitetyn ongelman ratkaisemiseksi. Ryhmän sisällä tunnistetaan taho, jonka vastuulle jonkin tietyn asian ratkaiseminen kuuluu ja niitä, jotka voivat muutoin osallistua ongelman ratkaisemiseen. Yhteinen tavoite ja keinoja ongelmien ratkaisemiseksi voidaan kuitenkin pohtia yhdessä ryhmään osallistuvien tahojen kesken vastuualueesta riippumatta.

Tehtyjen toimenpiteiden vaikutusta tulee arvioida jatkuvasti/sovituin aikavälein. Eri toimijoiden omat toimenpiteet tulee saattaa koko ryhmän tietoon, jotta kaikki voivat arvioida yksittäisten toimenpiteiden vaikuttavuutta omassa vastuualueessaan ja hyödyntää tietoa omien toimenpiteiden suuntaamisessa.

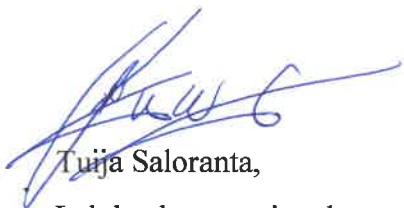
Lahdessa on tehty erilaisia hankkeita ja suunnitelmia päihde- ja huumausaineisiin liittyvien haasteiden ja ongelmien ratkaisemiseksi. Toimet eivät ole tilastojen valossa saavuttaneet toivottua tulosta.

Kuten aiemmin tässä aloitteessa on tuotu ilmi, palveluiden läheisyydessä esiintyy lisääntyvissä määrin häiriökäyttäytymistä ja rikollisuutta. Lahtelaiset tuntevat yhä enenevässä määrin turvattomuuden tunnetta ja yrittäjät joutuvat kamppailemaan päivittäin erilaisten päihdekäyttäytymiseen liittyvien haasteiden kanssa.

Moniammatillisen työryhmän tarpeellisuudesta perusteena voidaan esittää, että on tarkoituksenmukaista tämänkaltaisissa ongelmissa vastuuttaa mukaan kaikki ne viranomaiset, virkamiehet, sidosryhmät sekä yksityiset tahot, joille turvallisuusongelma kuuluu ja jotka pystyvät omien toimiensa kautta edistämään ongelman ratkaisemista. Eri toimenpiteiden yhteisvaikutuksella on mahdollisuus parantaa merkittävästi nykyistä turvallisuustilannetta.

Huumausaineiden käyttäjien palvelut sijoitetaan yhden luukun toimintamallilla kauemmas Lahden keskustasta keskusta-alueen turvallisuuden ja viihtyvyyden parantamiseksi.

Lahdessa 13. päivänä joulukuuta 2021

Tuija Saloranta,
Lahden kaupunginvaltuutettu
PS

Jari Pykäläinen
Lahden kaupunginvaltuutettu
Pro Lahti

Pasi Tuomaila
Lahden kaupunginvaltuutettu
Pro Lahti

Mika Erka
Lahden kaupunginvaravaltuutettu
Kokoomus

PÄIHDEPALVELUIDEN SISOITUMINEN JA HUUMETYÖRYHMÄ

ALOITTEEN TEKIJÄT: TUIJA SALORANTA (PS)
 JARI PYKÄLÄINEN (PRO LAHTI)
 PASI TUOMAILA (PRO LAHTI)
 MIKA ERKA (KOK)

1. 37
 hlöä

+ 33
 valtuus-
 tetta

KANNATAN ALOITETTA:

NIMIKIRJOITUS JA NIMEN SELVENNYS

Kalle Aaltonen
Mikko Lindroos

KALLE AALTONEN
 MIKKO LINDROOS

Niilo Liukkonen
F. McCarron
Ville Hälinen

NIHO LIUKKONEN
 F. MCCARRON
 VILLE HÄLINEN

Tommas Soisi
Saija Granlund
Ida Rantanen
Simi Heroman-Tajala

TOMMAS SOISI
 SAIJA GRANLUND
 IDA RANTANEN
 SIMI HEROMAN-TAJALA

Marja Markkanen
Jukka Rikberg
Moto Lindquist

MARJA MARKKANEN
 JUUKA RIKBERG
 MOTO LINDQUIST

Ville-Veikko Elomaa
Maarit Tuomi
Hannu Kaasinen

VILLE-VEIKKO ELOMAA
 MAARIT TUOMI
 HANNU KAASINEN
 Rami Lehto
 Merja Vahter

Rami Lehto
Merja Vahter

Jari
Lasse Pakkanen

Pasi Mylly

Matti

Eero Lehto

Simo Rönkä

JARI HARTMAN

Matti

Matti

Antti

Antti

Minna

Pasi Mylly

Matti Pelli

Matti

JARI RISSANEN
LASSE PAKKANEN

Pertti Ruuska

Matti Tappi

Selma Aaltonen

Sirkka Ruuska

Uuno Räsänen

JARI HARTMAN

Juha Tapiola

Minna Harmaala

Eero Saarvuo

Minerva Kastehelmi

Pasi Karjalainen

Markus Pelli

Jari Wallenius